

УДК 94(321)

Матлай Любава

**ХАВ'ЕР СОЛАНА МАДАР'ЯГА В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ПОЛІТИЦІ
ТА ДИПЛОМАТІЇ**

Розглянута особистість відомого європейського політичного діяча Хав'ера Солани Мадар'яга, який вніс свій вклад в європейську та світову політику і дипломатію. Досліджено його діяльність на посту міністра закордонних справ Іспанії (1992-1995 рр.), Генерального секретаря НАТО (1995-1999 рр.), Високого представника з питань спільної зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу (1999-2009 рр.). Як міністр закордонних справ Іспанії, Х.Солана ініціював Барселонський процес для більш тісних добросусідських відносин середземноморських держав. Як Генеральний секретар НАТО, він дав поштовх реформі альянсу, яка призвела до реорганізації політичної та військової структури блоку, змін у його стратегії відповідно до вимог часу. Солана був щирим прихильником розширення ЄС та вступу в цю організацію країн Центральної та Східної Європи.

Ключові слова: Іспанія, Генеральний секретар НАТО, Європейський Союз, Високий представник з питань спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС.

Матлай Любава

**ХАВЬЕР СОЛАНА МАДАРЬЯГА В ЕВРОПЕЙСКОЙ ПОЛИТИКЕ
И ДИПЛОМАТИИ**

Рассмотрена личность известного европейского политического деятеля Хавьера Соланы Мадарьяга, который внес свой вклад в европейскую и мировую политику и дипломатию. Исследованы его деятельность на посту министра иностранных дел Испании (1992-1995 гг.), Генерального секретаря НАТО (1995-1999 гг.), Высокого представителя по общей внешней политике и политике

безопасности ЕС (1999-2009 гг.). Как министр иностранных дел Испании, Х.Солана инициировал Барселонский процесс для укрепления добрососедских отношений средиземноморских государств. Как Генеральный секретарь НАТО, он способствовал реформе альянса, реорганизации политической и военной структуры блока, его стратегии. Солана был сторонником расширения Европейского Союза и вступления в объединение стран Центральной и Восточной Европы.

Ключевые слова: Хавьер Солана, Испания, Генеральный секретарь НАТО, Европейский Союз, Высокий представитель по общей внешней политике и политике безопасности ЕС.

Matlay Lyubava

JAVIER SOLANA MADARIAGA IN EUROPEAN POLITICS AND DIPLOMACY

This paper analyses the personality of a well-known Spanish and European politician Javier Solana Madariaga, who made his contribution to the development European and global policy and diplomacy. The activities of Solana on the post of Minister of Foreign Affairs of Spain (1992-1995), NATO Secretary General (1995-1999), the High Representative for Foreign and Security Policy of the EU (1999-2009) have considered. As the Spanish Foreign Minister, Javier Solana has initiated the Barcelona process for a closer neighborhood-policy with the Mediterranean States. As Secretary General of the NATO, he gave the NATO impetus for reform, which led to the reorganization of its political and military structure and changes to its strategy. Javier Solana has been an advocate of the enlargement of the European Union and entry into the EU of the countries of the Central and Eastern Europe.

Keywords: Javier Solana, Spain, Secretary General of NATO, the European Union, the High Representative for the Common Foreign and Security Policy the EU.

Постановка й актуальність дослідження. Неперевершеним політиком сучасності став відомий дипломат, міністр закордонних справ Іспанії (1992-1995 рр.), Генеральний секретар НАТО (1995-1999 рр.), перший очільник європейської дипломатії (1999-2009 рр.) Хав'єр

Солана. Він був главою Європейського оборонного агентства, створеного у липні 2004 року з метою стимулювання європейського оборонного потенціалу в галузі регулювання регіональних конфліктів. Солана брав найактивнішу участь у розробці першої стратегічної доктрини безпеки ЄС. Зараз політик є старшим науковим співробітником Інституту Брукінгса (Вашингтон, округ Колумбія), почесним президентом Центру гуманітарного діалогу (Женева), головою Виконавчого комітету Глобального інституту Барселони, членом ради Міжнародної кризової групи, членом Європейської ради з міжнародних відносин та прав людини. Крім того, Х.Солана очолює центр світової економіки та геополітики (ESADE) в Барселоні та Мадриді, який досліджує еволюцію глобального суспільства, аналізує світову економіку, корпоративне керівництво і новітню практику в галузі державного будівництва. До думок політика дослуховуються у світі. Його унікальний погляд на різноманітні питання безпеки та оборони, торгівлі та інвестиційної діяльності, міжнародних відносин та дипломатії є цікавим для політиків, військових, журналістів, пересічних громадян.

Метою наукової розвідки стала характеристика та оцінка діяльності Х.Солани, його ролі у забезпеченні демократизації іспанського зовнішньополітичного відомства, внутрішньополітичної консолідації Північноатлантичного альянсу та ЄС. Також здійснена спроба в загальних рисах окреслити масштаби постаті одного із найвідоміших політиків світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз стану наукового вивчення зазначеної теми показує, що зовнішню політику Іспанії початку 90-х років ХХ століття ретельно дослідили західні науковці С.Ареналь [6], А.Віньяс [30], Х.Марін [21], Р.Меса [22], Х.Тусель [28], Ч.Пауел [25], Х.Перейра [24] та інші. Теоретичним підґрунтям даної роботи стала книга Х. Солани "Розмова з Л.Бассетом. Стверджуючи політику. Двадцять років міжнародних стосунків", яка вийшла у 2010 році в Барселоні [26]. Крім того були опрацьовані історико-документальні ресурси уряду, парламенту, зовнішньополітичного відомства Іспанії – Boletín Oficial del Estado (Офіційний бюлетень держави); Boletín Oficial de las Cortes Generales (Офіційний бюлетень Генеральних Кортесів); Diario de las Secciones de Cortes (Щоденник сесій Кортесів); Actividades, textos y documentos de

la politica exterior Espanola (Діяльність, тексти та документи зовнішньої політики Іспанії); Oficina de Informacion Diplomatica (Офіційна дипломатична інформація).

Виклад основного матеріалу. Варто познайомитися з біографією Хав'єра Солани Мадар'єга. Відомий політик народився 14 липня 1942 року в Мадриді у шанованій інтелігентній родині. У 1959 році вступив на фізичний факультет столичного університету Комплутенсе, але через чотири роки був відрахований з числа студентів за участь у антифранкістській демонстрації. У 1964 році Солана вступив в Іспанську соціалістичну робітничу партію та продовжив навчання у Великобританії. Через два роки він отримує престижну стипендію фонду Фулбрайта, проходить стажування та працює в США науковим співробітником на кафедрі фізики університету штату Вірджинія. Солана, як доктор наук з фізики твердого тіла, у 1971 році став доцентом кафедри фізики Мадридського автономного університету. У 1976 році обраний членом Виконавчого комітету ІСРП. З 1977 року – депутат іспанського парламенту. У першому соціалістичному уряді політик отримав посаду міністра культури. У 1988 році призначається міністром освіти. У червні 1992 році очолив зовнішньополітичне відомство Іспанії [7].

Необхідно додати, що Х. Солана 13 років пропрацював в уряді Ф. Гонсалеса і це в той час, коли урядові кабінети змінювалися дев'ять разів. У цьому випадку, на думку багатьох іспанських аналітиків, спрацювала взаємна симпатія та злагодженість із главою уряду Ф. Гонсалесом. “Міністр обіймів та усмішок”, як називали Солану співвітчизники, був непричетний до жодного політичного скандалу, корупційних дій, які негативно впливали на імідж кабінету і, нерідко, мали місце в іспанському політикумі.

На посаді глави зовнішньополітичного відомства Х. Солана активно реалізовував основні напрями зовнішньої політики Іспанії – європейський, атлантичний, латиноамериканський, середземноморський. За словами політика, у 90-ті роки найважливішим завданням іберійської дипломатії було визначення міжнародного становища країни у системі міжнародних відносин та формування її позитивного іміджу [27].

У березні 1995 року Х. Солана, як глава зовнішньополітичного відомства, сформулював основні цілі

іспанського головування в ЄС перед Генеральними Кортесами (іспанським парламентом). Серед ключових цілей були виділені: розробка нової стратегії для Середземномор'я, підготовка та проведення Євросередземноморської конференції; підготовка до Міжурядової конференції ЄС в Турині у 1996 році; сприяння ініціативам в економічній та трудовій політиці; зміцнення відносин між ЄС та країнами Латинської Америки; подальший розвиток Спільної зовнішньої політики та політики безпеки [15].

Іспанія розпочала європейське головування у другій половині 1995 року. Головування відбувалося в умовах важких переговорів, конфлікту між менш економічно розвиненими державами-членами (Іспанією, Португалією, Грецією, Італією) та іншими країнами щодо Європейського економічного та валютного союзу. Мадрид зажадав подвоїти структурні фонди до 1999 року, а також створити новий Фонд згуртованості в обмін на фінансові зусилля, які були необхідні для задоволення потреб ЄЕВС. На відміну від 1989 року, коли Іспанія демонструвала свою надійність як партнера в Європі, головною метою другого головування в ЄС, було просування іміджу важливої європейської держави з глобальними інтересами [23]. Іспанські дипломати, під керівництвом Х.Солани, наполегливо працювали над втіленням ідеї трансатлантичної співпраці, основні завдання та перспективи якої були визначені у Трансатлантичній декларації. Саме тому, Іспанія в період підготовки до Міжурядової конференції ЄС, спираючись на зацікавленість, яку проявили до цієї події американці, активізувала політичні, дипломатичні контакти з правлячими колами Вашингтона. Доречно додати, що представники Іспанії стали ініціаторами ідеї створення Трансатлантичної економічної ради у складі ЄС, США, Канади та Мексики. Були запропоновані наступні напрями співпраці між ЄС та США: двостороння торгівельно-економічна співпраця; зміцнення військово-політичного співробітництва в галузі безпеки та оборони, в першу чергу в структурах НАТО; створення спільної зовнішньополітичної стратегії щодо країн, економічних блоків, регіонів; надання економічної допомоги країнам, що розвиваються; сприяння захисту інтелектуальної власності, авторських прав, розвитку освіти, науки та культури; чітка взаємодія в міжнародних організаціях, зокрема, ООН, з основними акцентами на превентивну дипломатію, захист прав

людини, навколишнього середовища тощо.

Перші практичні кроки щодо реалізації трансатлантичної ідеї були зроблені під час візиту державного секретаря США У. Крістофера в Мадрид у червні 1995 року. Місяцем пізніше була створена робоча група, яка мала виробити концепцію трансатлантичного співробітництва, підготувати проект політичної декларації. 10 і 11 листопада 1995 року, в Севільї, відбувся саміт ділових кіл Іспанії щодо трансатлантичної співпраці, на якому були запропоновані рекомендації для США та ЄС. 2 грудня 1995 року президент США Б. Клінтон прибув до Мадриду з метою підписання нової програми трансатлантичної співпраці з ЄС [16]. 3 грудня 1995 року президент США Б. Клінтон та президент Європейської комісії Ж. Сантер поставили свої підписи під новою Трансатлантичною програмою, яка визначала відносини між двома блоками в комерційних, політичних, культурних та соціальних сферах [8].

Зрештою, президенство в ЄС засвідчило, що іберійська держава знаходиться в центрі європейської політики, є надійним політичним, економічним, торгівельним партнером. У цьому була, безперечно, велика заслуга міністра закордонних справ Іспанії Х.Солани.

Слід підкреслити, що на діяльність іспанського зовнішньополітичного відомства вплинула еволюція всієї системи міжнародних відносин, яка призвела до появи нових форм дипломатичної діяльності – багатосторонньої дипломатії, дипломатії прав людини, дипломатії глав держав тощо. Іспанська дипломатія у 90-ті роки ХХ століття спромоглася стати одним із світових лідерів щодо організації та проведення численних заходів багатосторонньої дипломатії. Щорічні зустрічі керівників держав та урядових кабінетів стали ключовими ланками Іberoамериканської конференції. За допомогою Іberoамериканської співдружності націй, країни Латинської Америки, Іспанія та Португалія долучилися до дипломатії зі змінною геометрією.

Дипломатична активність у Латинській Америці була пріоритетом зовнішньої політики Іспанії. 23-24 липня 1992 року відбувся другий форум ІСН у Мадриді, на якому розглянуто, проаналізовано та схвалено різноманітні програми в галузях освіти, науки, інформаційних технологій [9].
Всю організаційну роботу щодо

цього саміту провело іспанське МЗС під керівництвом Х. Солани. Захист демократичних перетворень та демократичних інституцій, консолідація прав людини в державах ІСН стали важливими завданнями Мадриду. В рамках конференції прийнята Конвенція щодо розвитку Фонду індіанських народів Латинської Америки та Карибів. 15-16 липня 1993 року у м. Сальвадор (Бразилія) відбувся третій саміт ІСН. На цьому форумі розглянуто соціальні аспекти розвитку держав співдружності. Іспанська діяльність базувалася на конкретних справах: було задіяно три програми ібероамериканської співпраці – програма Mutis (800 стипендій для студентів та аспірантів і спеціалістів), ліквідація неграмотності в Сальвадорі, Домініканській Республіці; програма освітнього телебачення через іспанський супутник “HISPASAT”, чії передачі регулярно транслюються на Латинську Америку [10]. Найважливіші питання економічної співпраці в контексті процесів глобалізації та регіоналізації були обговорені в м. Картахена (Колумбія) 14-15 червня 1994 року [11]. В Мадриді неодноразово підкресливали, що поступальний економічний розвиток держав Латинської Америки відповідає національним інтересам Іспанії, оскільки покращуються умови доступу на латиноамериканський ринок іспанських товарів та інвестицій. На п'ятому саміті в м. Барілоче (Аргентина) 16-17 жовтня 1995 року країни визначили ключовим завданням взаємну співпрацю в галузі освіти [12]. Механізм Ібероамериканського процесу став не тільки фактором збереження культурно-лінгвістичної близькості країн, але й фактором політичної координації. Іспанія прагнула підтримувати економіку країн Латинської Америки через збільшення капіталовкладень Європейського інвестиційного банку, намагалася сприяти налагодженню стосунків між обома континентами. За посередництва Іспанії були підписані угоди щодо співпраці ЄС і МЕРКОСУР [20].

Успішним проектом для зовнішньополітичного відомства Іспанії стало середземноморське партнерство. Організація та проведення Євросередземноморської конференції проходили в нелегких умовах. Перед МЗС було поставлене конкретне завдання – перебороти супротив деяких країн, які намагалися бойкотувати конференцію та зібрати за одним столом представників країн ЄС, держав Близького Сходу та Північної Африки. Іспанські дипломати

з змогли переконати Марокко, Лівію, Сирію змінити свої позиції стосовно конференції і взяти в ній участь. Іспанія, як головуюча держава в ЄС, зуміла організувати та провести три раунди зустрічей з середземноморськими країнами, узгодити всі гострі проблеми, а також програму роботи конференції, заяву її учасників. 27-28 листопада 1995 року відбулася Євросередземноморська конференція в Барселоні, де вперше зібралися разом представники 15 європейських держав та 12 – середземноморських. Відкриваючи конференцію, Х.Солана заявив, що минуло 900 років від скликання першого хрестового походу папою Урбаном II, події, яка призвела до непорозуміння та непримиренності між представниками різних релігій, націй та народностей. Іберійський міністр закликав делегації різних держав почути один одного та досягти взаємоприйнятних рішень. Цей дипломатичний захід, безумовно, став черговою перемогою іспанської дипломатії [13]. Після цієї конференції іспанський міністр потрапив до кола осіб, причетних до великої політики.

В одному із інтерв'ю Хав'єр Солана сказав: “Я був гордий, що мені випала честь очолювати нашу першу зустріч, метою якої було перетворення Середземномор'я в простір безпеки, солідарності та взаємних обмінів. Початок цього процесу став невід'ємною частиною європейської реакції на закінчення “холодної війни” та глобалізацію. Ми вільно обговорюємо всі питання, що робить Барселонський процес чудовою лабораторією ідей. (...) Євросередземноморське партнерство не єдиний інструмент співробітництва, але це один із найрозробленіших інструментів і єдиний, який одночасно сприяє безпеці та реформам” [26]. Крім того, іспанські дипломати констатували в ЄС, що без виділення достатніх коштів Барселонський процес буде приречений. Завдяки збалансованій діяльності іберійської дипломатії, допомогу ЄС середземноморським країнам збільшують на 22 проценти, східноєвропейським державам – лише на 8 процентів. Вкотре іспанська дипломатія виявилася спроможною виступити на захист своїх національних інтересів.

Зовнішньополітичне відомство Іспанії постійно працювало над просуванням доступу до сировинних ресурсів, фінансових потоків, над врегулюванням суперечливих питань. Країна намагалася залучати іноземні інвестиції, пропонуючи пільговий торгово-інвестиційний режим для закордонних інвесторів. Утім, з подальшою відкритістю

національних економік, загостренням конкуренції на світових ринках, відміною багатьох квот та обмежень, виникали протиріччя між лібералізацією та державним протекціонізмом. Це, іноді, призводило до торгових конфліктів. Слід звернути увагу на той факт, що найбільш глибокі та довготривалі конфліктні ситуації відбувалися у рибальській галузі. Після вступу Іспанії в ЄС, перша погодилася дотримуватися 10-річного мораторію на рибальство у при берегових зонах Європи з метою поновлення запасів промислових риб. Іспанські рибальські судна розпочали активний промисел біля берегів Канади. У 1994 році Канада також ввела мораторій на рибальство біля острова Ньюфаундленд. 9 березня 1995 року три канадські патрульні кораблі намагалися зупинити іспанське судно “Естай” за підозрою у незаконному вилові риби [15]. Під час затримки вищезгаданого судна була використана зброя. 13 березня Іспанія відправила до зони конфлікту свої військові кораблі, пояснюючи це необхідністю захисту своїх рибалок. ЄС підтримав дії Мадриду, погрожуючи Оттаві введенням економічних санкцій. Іспанське дипломатичне відомство задіяло всі засоби врегулювання конфліктної ситуації. 28 березня Іспанія направила позов в Міжнародний суд в Гаазі, мотивуючи свою заяву тим, що Канада не мала права арештовувати іспанське судно в міжнародних водах. Після величезних зусиль іспанської та європейської дипломатії у переговорному процесі з Канадою, у вересні 1995 року сторонами було досягнуто угоди, за якою Оттава зобов'язувалася переглянути розміри квот на вилов риби на користь європейців.

Хав'єр Солана приділяв велику увагу двостороннім зв'язкам з багатьма країнами світу, намагаючись розширити міжнародні пріоритети Іспанії, включаючи держави Азійсько-Тихоокеанського регіону. У січні 1994 року міністр здійснив офіційний візит до Японії в рамках Далекосхідного туру з метою стабілізації політичних і комерційних контактів. Він зустрівся з прем'єр-міністром Японії М. Хосокава і своїм колегою Т. Хата для вирішення двосторонніх проблем, особливо іспанського торгового дефіциту. Після цих зустрічей і під час прес-конференції, сторони наголошували на необхідності політичного діалогу і комерційних обмінів. Було досягнуто домовленостей про проведення регулярних зустрічей на високому та найвищому рівнях [18]. У В'єтнамі, 18 жовтня 1994

Х. Солана та його в'єтнамський колега Н. Мань Кам висловили прагнення обох сторін до зміцнення дружби і високого рівня обмінів в області економіки, торгівлі, культури, освіти, науки і техніки [29].

Після того, як Генеральний секретар НАТО В. Класс, зганьбив себе корупційним скандалом, постало питання про його заміну. Врятувати імідж альянсу мав Х. Солана. Призначення колишнього антинатовця та пацифіста на керівну посаду в альянсі мало засвідчити, що військовий блок також еволюціонує, стає більш демократичним. Доля подарувала Солані випадок, сприятливу можливість оволодіти реальною ситуацією та історичними обставинами з користю для своєї країни. Мав рацію видатний американський політолог Д.Белл, констатуючи, що розробка розумного курсу у зовнішній політиці, обороні чи економіці, висуває на перший план людей, які володіють знаннями, необхідними для передбачення та здатні розробити політичну стратегію, втілити її в життя [1]. Саме фізик-теоретик Х.Солана мав здійснити реформи найвпливовішого військового блоку світу – Північноатлантичного альянсу.

У перші дні роботи на чолі НАТО, політик почав розв'язувати надскладні завдання глобального та регіонального масштабів. Йому довелося керувати розгортанням багатонаціональних миротворчих сил у Боснії. Виконуючи постанови Ради безпеки ООН, Солана забезпечив виконання всіх Дейтонських угод.

За чотири роки перебування на посаді Генерального секретаря НАТО, Х.Солана спромігся реорганізувати політичні та військові структури організації, змінив її основну стратегію відповідно до вимог часу. Він був упевнений, що військовий блок має стати ефективним інструментом для проведення переговорів і з цією метою створив якісно новий орган альянсу – Раду євроатлантичного партнерства. Його заслугою стала успішно реалізована ідея – зібрати та посадити за стіл переговорів делегатів 16 країн-членів блоку та представників 28 держав-партнерів. Можна із впевненістю констатувати, що Рада євроатлантичного партнерства стала впливовою політичною структурою, в якій дотепер здійснюються консультації з різних важливих питань, у тому числі, в рамках відомої програми "Партнерство заради миру". Х.Солана успішно виконав своє головне завдання – допомогати державам-союзницям у досягненні

консенсусу з усіх суперечливих питань. Політичний лідер альянсу став відігравати ключову роль у прийнятті рішень країнами блоку та визначати розвиток Північноатлантичного союзу, його стратегічні концепції. У 1997 році у Мадриді, під час зустрічей у верхах, питання щодо розширення блоку призвело до гострих суперечок серед лідерів країн. Політичну полеміку врегулював Солана, який провів консультації зі всіма членами альянсу і схилив останніх до прийняття в НАТО Польщі, Чехії та Угорщини.

У 1997 році Х.Солана був причетним до створення системи партнерської співпраці між НАТО та Україною і підписання у Мадриді "Хартії про особливе партнерство". На протязі багатьох років політик неодноразово відвідував нашу державу. Він говорив: "Як ви знаєте, Україна та її розвиток посідають особливе місце у моєму серці. Україна є важливою європейською країною, і її розвиток впливає на майбутнє, процвітання та стабільність всього континенту. ЄС глибоко зацікавлений в Україні, і наш зв'язок постійно стає ближчим та поглиблюється. Зрозуміло, що Україні потрібно знайти власну дорогу розвитку..." [3].

У 1998 році у Брюсселі відбувалися запеклі дебати щодо реагування на насильство та агресію на Балканах. Генеральний секретар НАТО Х.Солана взяв на себе відповідальність запевнити держави блоку, що використання сили на Балканах має достатню правову основу. У результаті цього, у 1999 році була проведена операція "Еллайд Форс". Втім, не всі країни світу підтримали таке вимушене рішення. Дотепер в Європі критикують Х.Солану за підтримку бомбування Сербії. Через сербські події, російський публіцист М.Троїцький із великим сарказмом охарактеризував Солану як : "...штучне європейське створіння. Відрізняється гнучкістю та еластичністю. Використання – багаторазове. Число функцій не обмежене, є і прямо протилежні – розгортати боротьбу за мир, зміцнювати єдність, будувати співпрацю, зводити мости, шукати компроміси, розпочинати агресію, бомбити мирні міста, ділити держави. Швидко, якісно, надійно. Постійний результат" [5].

У 1999-2009 роках Х.Солана перебував на посту Високого представника з питань спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС. У 2003 році одним із перших документів політики безпеки ЄС став "Secure Europe in a better world"(так звана доктрина Солани). В ній

зазначалося, що регіональне утворення спроможне взяти на себе частину відповідальності за глобальну безпеку і разом із США та іншими світовими акторами протидіяти глобальним викликам та загрозам [19]. Документ Солани наголошував на важливості зміцнення міжнародних багатосторонніх систем безпеки – ООН, НАТО, МЕРКОСУР та інших. Європейські держави у 2003 році взяли практичну участь у проведенні миротворчих операцій. У січні ЄС перебирає на себе здійснення поліційної місії у Боснії та Герцеговині, яку до цього на протязі семи років проводила ООН. Першою в історії ЄС військовою миротворчою операцією у березні 2003 року стала операція “Конкордія” в Македонії, яка наприкінці вищезгаданого року була замінена поліційною операцією “Проксіма”[14]. У червні 2003 року ЄС здійснив першу військову операцію “Артемід” за межами Європи – у Демократичній Республіці Конго. Керував цією відповідальною місією Х.Солана [17].

Заслуговують на увагу поради Х. Солани президенту США Б. Обамі, які перший висловив на сторінках “The Financial Times” 9 січня 2009 року. Спираючись на власний досвід дипломатичної діяльності, Х. Солана наголошує, що всі державні рішення мають лежати у політичній площині; іншими словами, міждержавні конфлікти, громадянські війни, енергетичні проблеми – вимагають політичного врегулювання з урахуванням інтересів всіх сторін. На думку іспанського дипломата, особисті якості та довіра між політиками відіграють фундаментальну роль, а взаємна довіра – це двигун переговорів. Крім того, Солана стверджує, що жодна країна світу, навіть така супердержавна, як США, не в змозі вирішити проблеми власними силами. Він переконаний, що майже всі проблеми мають регіональний характер і до їх вирішення варто залучати сусідів, використовувати досвід та ресурси неурядових організацій та приватного бізнесу, а найкращим моментом для вирішення будь-якої проблеми є початок її виникнення, доки ворогуючі сторони не зайняли жорстку позицію одна до одної. Насамкінець, Х. Солана підкреслює, що кінцева ціль дипломатії – вироблення правил, з якими всі погоджується, а взаємоприйнятні правила – це запорука безпеки держави та свободи людей.

Підкреслимо, що Солана завжди дотримувався думки, що політичні та економічні відносини між ЄС та США необхідні обом

сторонам. Він неодноразово висловлювався: "Ми не конкуренти. Ми розділяємо спільні цінності і широке коло інтересів. Впевнений, що у міжнародній політиці варто зосереджуватися на тому, як ефективніше співпрацювати разом і намагатися досягти спільних цілей у безпеці, стабільності, добробуті" [4].

Висновки. Узагальнюючи, можна підкреслити, що, перебуваючи на керівних посадах двох із найважливіших міжурядових та наднаціональних організацій світу – НАТО і ЄС – Х. Солана був майстром політичного діалогу, фаховим антикризовим менеджером. Захищаючи національно-державні інтереси Іспанії, він визнавав, що в інших країн є власні цілі та інтереси, відтак пошуки взаємоприйнятних рішень мають відбуватися виключно шляхом переговорів. Х. Солана був видатним дипломатом, а на думку колишнього заступника Генерального секретаря ООН В. Ф. Петровського: "Хороший дипломат – той, хто добре знає та захищає національні інтереси своєї держави. Видатний дипломат – той, хто розуміє місце та роль своєї країни у світі і, просуваючи її інтереси, допомагає зміцненню миру та процвітання людства"[2].

Література

1. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования /Д. Белл[Перевод с англ. под ред. В.Л.Иноземцева] . – М.: Academia, 2001. – 578 с.
2. Петровский В. Ф. О тонкостях нашей профессии [Електронний ресурс] / В. Ф. Петровский // Независимая газета. – 02.03.2000. – Режим доступу: веб-сайт НГ - <http://world.ng.ru>.
3. Солана: особливе місце України в моєму серці- інтерв'ю Хав'єра Солани Українській службі Бі-Бі-Сі та інформаційним агентством "Інтерфакс-Україна" та Укрінформ. 18 жовтня 2006 року .
4. Солана: ЄС та США - не конкуренти [Електронний ресурс]. – <http://consilium.europa.eu/javier-solana-offline/articles?archDate=2007&archMonth=5&bid=113&id=246&lang=en&max=0&page=arh34>.
5. Троицкий Н. Политический портрет Х.Соланы [Електронний ресурс]. – <http://nicolaitroitsky.livejournal.com/290695.html>

6. Arenal C. del. La politica exterior del gobierno socialista / C. del Arenal // Politica Exterior. – 2004. – №100, julio-agosto. – P. 111- 126.

7. Cambios en el Gobierno. Javier Solana intentara igualar el liston de Fernandez Ordonez // El Pais. – de 24 junio de 1992. – P.4.

8. Cembrero I. Clinton ratifica la prioridad Europa en su politica exterior con la firma de la Agenda Transatlantica / I Cembrero // El Pais. – de 4 de diciembre 1995. – P. 12.; Espaca cambia su imagen en la UE al lograr estrechar la relaciyn con Estados Unidos / El Pais, 2 de diciembre de 1995 http://elpais.com/diario/1995/12/02/espana/817858825_850215.html

9. II Cumbre Iberoamericana de Naciones: Declaracion de Madrid. II Cumbre Iberoamericana de Naciones de Jefes de Estado y de Gobierno, celebrada Madrid, 23-24 de julio de 1992. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cumbresiberoamericanas.com/declaraciones_finales/decla_madrid.htm

10. III Cumbre Iberoamericana de Naciones, Declaracion de Bahia (Brasil), 15 – 16 de julio de 1993. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cumbresiberoamericanas.com/declaraciones_finales/decla_bahia.htm

11. IV Cumbre Iberoamericana de Naciones, Declaracion de Cartajena (Colombia), 14 – 15 de junio de 1994. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cumbresiberoamericanas.com/declaraciones_finales/decla_cartajena.htm.

12. V Cumbre Iberoamericana de Naciones, Declaracion de Bariloche (Argentina), 16 - 17 de octubre de 1995. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cumbresiberoamericanas.com/declaraciones_finales/decla_bariloche.htm.

13. Declaracion de Barcelona // Actividades, Textos y Documentos de la Politica Exterior Espanola, OID, Madrid, 1995. – P. 1070 - 1078; Discurso inaugural del Ministro de Asuntos Exteriores D. J. Solana en la Conferencia Euromediterranea de Barcelona 27.11.1995 // Actividades, textos y documentos de la politica exterior Espanola, OID. – Madrid, 1995. – P.301-302.

14. Dempsey J. Operation in Macedonia will test European Security Policy / J. Dempsey // Financial Times. – 31 March 2003. – P.12.
15. Diario de Sesiones del Congreso de los Diputados, 15 de marzo de 1995. – № 455. – P. 13873-13891.
16. Estados Unidos de America. – Madrid, Ministerio Asuntos Exteriores, 2009. – 222 p. – Режим доступа: <http://www.maec.es/es/MenuPpal/Paises/ArbolPaises/Estados Unidos de America/Monografia/Documents/ Estados Unidos de America.pdf>.
17. Hendrickson R.C., Strand J.R., Raney K.L. Operation Artemis and Javier Solana: EU prospects for a stronger common foreign and security policy [Электронный ресурс] / R. Hendrikson, J.R. Strand // Canadian Military Journal, 2007, spring. – P.35-42. – Режим доступа: <http://www.journal.forces.gc.ca/vo8/no1/doc/hendrick-eng.pdf>
18. Japon.. – Madrid, Ministerio Asuntos Exteriores, 2008. – 57 p. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.maec.es/es/MenuPpal/Paises/ArbolPaises/Japon/Monografia/Documents/Japon.pdf>
19. Javier Solana. Secure Europe in a better world. EU High Representative for the common foreign and security policy. European Council, 20/06/2003. – http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/en/reports/76255.pdf
20. La UE y el MERCOCUR en Europa-America Latina: 20 anos de documentos oficiales (1976-1996), Madrid, 1996. – P. 933-995.
21. Marin J. M. Historia politica de Espana 1939–2000 / J.M. Marin, C. Molinero, P. Ysas. – Madrid: Ediciones ACAL, 2001. – 511 p.
22. Mesa R. La politica exterior en la Espana democratica / R. Mesa // Revista de Estudios Internacionales. – 1982. – Vol. 3. – N° 1. – P. 7-67.
23. Pardo Sanz R. La politica exterior de los gobiernos de Felipe Gonzalez: un nuevo papel para Espana en el escenario internacional? / R. Pardo Sanz // Ayer , 2012, №4. – P. 73-97.
24. Pereira J. C (coord.). La politica exterior de Espana (1800-2003) / [J.C. Pereira, R. Calduch Cervera, G. Castanez]. – Ariel: Historia, 2009. – 609 p.
25. Powell C. Espana en democracia, 1975-2000. Las claves de la transicion de Espana / C. Powell. – Barcelona: Plaza Janez, 2001. – 688 p.

26. Solana J. Conversacion con L. Bassets. Reivindicacion de la politica. Veinte anos de relaciones internacionales / J. Solana. – Barcelona: Debate, 2010. – 267 p.

27. Solana J. Espana y Mediterraneo / J.Solana // La Vanguardia. – 10 de marzo de 1995. – P. 10.

28. Tussel J. Dictadure franquista y democracia, 1939-2004 / J. Tussel. – Barcelona, 2006. – 481 p.

29. Vietnam. Republica socialista de Vietnam. – Madrid, Ministerio Asuntos Exteriores, 2012. – 10p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.maec.es/es/MenuPpal/Paises/Vietnam/Monografia/Documentos/Vietnam.pdf>.

30. Vinas Martin A. Diez anos de politica exterior del gobierno socialista (1982-1992). La decada del cambio: diez anos de gobierno socialista 1982-1992 / A. Vinas Martin, Yanez-Barnuevo J. A. [coord. by Alfonso Guerra, Jose Felix Tezanos Tortajada]. – Madrid, 1992. – 254 p.

1. Bell D. Gryadushcheie post industrialnoie obshestvo. Opyt sotsialnogo prognozirovaniia / D. Bell [Perevod s angliiskogo pod red. V.L.Inozemzeva]. – M.: Academia, 2001. – 578 s.

2. Petrovskii V.F. O tonkosttiach nashei profesii [Elektronny`j resurs]/ V.F.Petrovskii Nezavisimaia gazeta. – 02.03.2000. - Rezhy`m dostupu : <http://world.ng.ru>.

3. Solana: osoblyve misze Ukrainy v moiemu serzi – interviiu Khavjera Solany Ukrainy`koi sluzhbi Bi-Bi-Si ta informaziinym agenstvam “Interfaks-Ukraina” ta Ukrinform. 18 zhovtnia 2006 roku.

4. Solana: YeS ta SShA – ne konkurenty [Elektronny`j resurs]. – <http://consilium.europa.eu/javier-solana/offline/articles?archDate=2007&archMonth=5&bid=113&id=246&lang=en&max=0&page=arh34>.

5. Troizkyi N. Politicheskyi portret Kh. Solany [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://nicolaitroitsky.livejournal.com/290695.html>

Рецензент: Луцишин Г.І, д.політ.н., доцент, зав. каф. політології та міжнародних відносин Національного університету “Львівська політехніка”.
20.10.2015.